

INHOUD

Het boeken en tijdschriften archief van de NVOG

Nieuwe publicaties

Korte historische bijdrage

Nederlandse Vereniging voor Medische Geschiedenis (NVMG)

The History, Health & Healing network for academic medical historians (HHH)

Handige websites van medisch historische verenigingen

Werkgroep historie op NVOG-website

[Nieuws over de Buitendag van de werkgroep Historie 2021: VRIJDAG 5 NOVEMBER 2021](#)

Het boeken en tijdschriften archief van de NVOG, te vinden in de 'Ark van Noach' te Urk.

De NVOG heeft in de loop der jaren een forse verzameling aan boeken en tijdschriften in haar bezit gekregen. Deze verzameling is gehuisvest in het Trefpunt Medische Geschiedenis te Urk: de 'Ark van Noach' voor medische boeken. Er zijn leerboeken, proefschriften, oraties, afscheidscolleges, libera amicorum, ingebonden NTOG edities (ook in te zien via www.delpher.nl) en een grote hoeveelheid

andere boeken zoals congresverslagen en allerlei monografieën op gynaecologisch en verloskundig gebied. Ook zijn er de belangrijkste buitenlandse tijdschriften in ingebonden vorm aanwezig.

De verzameling wordt nog steeds uitgebreid en zo heeft bijvoorbeeld collega Jan Dieles recent een aantal fraaie boeken geschonken. Indien u ook iets wil schenken is dit uiteraard van harte welkom.

Neem dan a.u.b. contact op met ondergetekende (vierhoutmark@gmail.com)

De collectie wordt nog verder geordend en gecatalogiseerd. Wij streven naar een complete Nederlandstalige collectie naast een essentiële buitenlandse collectie.

Oproep speciaal voor promovendi en promotoren: Wij ontvangen graag een papieren kopie van alle Nederlandse proefschriften. Opsturen naar:

Mark Vierhout, archivaris

Buitenbassinweg 603

3063 TL Rotterdam

Nieuwe publicaties

Rob Bakker, oud bestuurslid van de werkgroep heeft in eigen beheer een bloemlezing uit het Nederlands(ch) Tijdschrift voor Verloskunde en Gynaecologie uitgegeven: *Een greep uit het Nederlands(ch) Tijdschrift voor Verloskunde en Gynaecologie 1889-1970 en een beetje geschiedenis*. Het is een interessante bloemlezing met mooie historische introducties bij ieder hoofdstuk. De hoofdstukken zijn voor het merendeel ingedeeld naar obstetrische ingrepen en naar obstetrische en gynaecologische ziektebeelden. Tevens een overzicht van de hoogleraren obstetrie & gynaecologie 1887-1970.

De bloemlezing is compact, goed leesbaar en met gevoel voor humor geschreven. Op pagina 14 staat een duidelijke instructie voor diegenen die verder willen zoeken. Op dit moment betreft het een zeer beperkte oplage van 15 exemplaren. *Het bestuur ondersteunt de uitgave van een nieuwe editie. Deze zal aan de leden van de Werkgroep Historie worden aangeboden.*

Arno Verhoeven, eveneens oud bestuurslid van de werkgroep, heeft een monografie gepubliceerd over de handgreep van Bracht en de (onjuiste) weergave van deze handgreep in opeenvolgende edities van het Nederlands leerboek Verloskunde & Gynaecologie. Deze publicatie getiteld: *De handgreep van Bracht, een historische analyse van de onjuiste beschrijving in de verloskundige handboeken over stuitgeboorte* is uitgegeven onder auspiciën van het Trefpunt Medische Geschiedenis Nederland (TMGN) in de serie "ad fontes", terugkeer naar de bron. De publicatie kan worden gedownload via https://tmgn.nl/uploaded_files/cahier3Verhoeven2021.pdf Deelnemers aan de Buitendag op 5 november ontvangen desgewenst een overdruk van deze publicatie.

Inmiddels heeft dezelfde auteur een vervolg cahier via het TMGN gepubliceerd, getiteld: *50 Jaar stuitgeboorte in transitie. Haalt de stuitgeboorte 2030?* In dit cahier worden onder meer de implicaties van de *Term Breech Trial* op het beleid rond de stuitbevalling besproken. Ook deze publicatie kan worden gedownload via www.tmgn.nl onder de rubriek "Cahiers": Ad Fontes Cahier nr. 4.

Korte Historische bijdrage over één van onze vroegere coryfeeën: Jan (ook wel Jean) Palfijn

J.Lind

Jan Palfijn (geb. 28-11-1650 te Kortrijk, overleden 21-04-1720 te Gent) werd in 1673 meester-chirurgijn en vertrok naar Parijs om er assistent te worden van Joseph-Guichard Duvernay (professor in de anatomie). In 1708 werd hij lector in de osteologie en chirurgie aan de Heelkundige School van Gent. In die functie schreef hij verschillende boeken, waaronder het meest bekende "Heelkonstige ontleding van 's menschen lighaam" dat in 1718 in Leiden werd uitgegeven.

In 1727 werd hij tot leraar in de ontleed- en heelkunde benoemd. Hij was ook pestmeester van de stad en werkte in het stadsziekenhuis "De Bijloke", o.a. als breuk- en steensnijder. Naast dat hij een goede anatomische kennis had opgebouwd, geeft dit aan dat hij ook een zeer behendig chirurgijn was. Iedere stad had maar 1 of 2 steensnijders die deze ingreep mochten verrichten. Er was zo'n 50% perioperatieve sterfte bij ervaren steensnijders. Van degenen die het overleefden had 80% nog klachten van incontinentie, functie verlies, fistels etc.

De Brit Peter Chamberlen (1601-1683) was de eerste die een verloskundige tang had ontworpen en gebruikte. Hij probeerde zijn uitvinding in 1670 voor 10.000 daalders aan Mauriceau (lijfarts van de Franse koning) te verkopen, maar de demonstratie liep uit op een mislukking. Hij moest bij een vrouw met een rachitisch bekken, die al een paar dagen in partu was, proberen de baring te termineren. Onze landgenoot van Hendrik van Roonhuysse (1625-1672) had ook een soort tang (werkend als een hevel) ontwikkeld. Beide mannen hielden hun ontwerp geheim. De verlossing vond plaats onder een deken, wat diende ter geheimhouding van de vinding. Palfijn was de derde die een tang ontwierp. Hij brak met de traditie van geheimhouding en toont zijn ontwerp voor het eerst aan de Academie van Wetenschappen te Parijs. Het instrument bestaat uit twee losse lepels, bijeengehouden door een ketting of koord en is voorzien van houten handvatten (figuur 1.) Het apparaat houdt geen rekening met de bekkenkromming. Later volgen vele verbeteringen. Pas rond de tijd dat Palfijn zijn tang openbaar maakte werd in de Nederlanden de ethische discussie afgerond dat het toch niet juist was om zo'n levensreddend middel als de tang geheim te houden voor collega's.

Figuur 1.

De verlostangen van Jean Palfijn, museum voor de geschiedenis van de Geneeskunde te Gent.

Nederlandse Vereniging voor Medische Geschiedenis en het HHH network for academic medical historians

De Werkgroep Historie van de NVOG beveelt een lidmaatschap van de Nederlandse Vereniging voor Medische Geschiedenis (NVMG) en een lidmaatschap van het History, Health & Healing network for academic medical historians (HHH, www.historyhealthhealing.nl) van harte aan.

NVMG

De NVMG is in 2013 opgericht met als doel de medische geschiedenis in Nederland te stimuleren en te bevorderen. 'Medische geschiedenis' wordt daarbij in de breedste zin van het woord opgevat. De NVMG wil een (online) platform zijn voor zowel professionele (academische) medisch-historici als voor amateurs en/of liefhebbers. Het gaat niet alleen om geschiedenis van en voor dokters, maar evengoed om geschiedenis van de gezondheidszorg en alle andere beroepsgroepen die in deze sector werkzaam zijn. Artsen, verpleegkundigen, verloskundigen, fysiotherapeuten, tandheelkundigen, farmaceuten, historici, studenten en anderen zijn welkom om hun kennis en passie voor de medische geschiedenis binnen de NVMG met elkaar te delen.

Figuur 2. Voor het *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde (NTvG)* schreven NVMG-lid Thomas M. van Gulik en Victor de Ridder een artikel *Handen wassen, handschoenen en mondkapjes op de OK. Eens omstreden, nu routine.* (bron: webredactie NVMG 17 juni 2021)

Doelstellingen

De NVMG beoogt een overkoepelend platform te zijn voor de vele verenigingen, commissies, medische beroepsgroepen (artsen, verpleegkundigen, fysiotherapeuten en verloskundigen) en universitair werkende medisch historici, verzamelaars en belangstellenden, die zich met de medische geschiedenis in Nederland bezighouden.

Overzicht van de *doelen* van de NVMG:

- bevorderen van de belangstelling voor en de kennis van de medische geschiedenis;
- een platform zijn voor beoefenaars van medische geschiedenis;
- haar leden verbinden en enthousiasmeren, evenals de verschillende gremia die op het gebied van medische geschiedenis actief zijn;
- het academische werkveld binnen de medische geschiedenis waar mogelijk ondersteunen;
- versterken van het maatschappelijke draagvlak voor het vakgebied medische geschiedenis;;
- bevorderen en ondersteunen van de goede omgang met en goed beheer van medisch erfgoed.

Activiteiten

Om haar doelen te realiseren organiseert de NVMG verschillende activiteiten:

- twee keer per jaar een ledenvergadering met een inhoudelijk programma door prominente sprekers;
- jaarlijkse Cursus Medische Geschiedenis (4 vrijdagen per jaar in februari, maart, oktober en november)
- de jaarlijkse Domus Dag in samenwerking met het Domus Overleg;
- terugkomdag van het Mastertraject Medische Geschiedenis;
- excursies, zoals georganiseerd door de commissie van de geschiedenis der verpleegkunde.

Word lid van de NVMG! Lidmaatschap 42,50 euro per jaar:

[Bekijk lidmaatschap](#)

The History, Health & Healing network for academic medical historians

History, Health & Healing (HHH) is the network for academic medical historians and researchers in The Netherlands. HHH aims to stimulate research, to foster communication and to organize graduate teaching in the medical humanities. Through their website and activities they offer a platform to inform, connect and engage researchers and research groups, junior as well as advanced. HHH is part of the Huizinga Institute, the research institute and graduate school of cultural history in The Netherlands.

Joining HHH is simple and free!

Join HHH

Handige websites van medisch historische verenigingen

SCME / Trefpunt Medische Geschiedenis

De Stichting Centrum voor Medisch-Historische Documentatie en Medisch Erfgoed (SCME) heeft als doel belangrijk medische erfgoed te behouden, te beheren en toegankelijk te maken. De NVMG onderschrijft het belang van de SCME ten volle en zal daar waar mogelijk gebruik maken van het door de SCME opgerichte Trefpunt voor de Medische Geschiedenis in Nederland (TMGN) op Urk: www.tmgm.nl

Gewina

Het Belgisch-Nederlandse Genootschap voor Wetenschaps- en Universiteitsgeschiedenis: www.gewina.nl

Rijksmuseum Boerhaave

Met een collectie over vijf eeuwen onderzoek en innovatie en een intensieve samenwerking met kopstukken uit de wetenschap van vandaag, biedt Rijksmuseum Boerhaave bezoekers van alle leeftijden een intrigerende kijk in de wereld van wetenschap: www.rijksmuseumboerhaave.nl

Florence Nightingale Instituut

Kennisinstituut (online) over de geschiedenis van de verpleging en verzorging: www.fni.nl

Medisch-historische Stichtingen

Stichting geschiedenis Fysiotherapie: <http://www.sgfinfo.nl>

Stichting Farmaceutisch Erfgoed: <https://www.stichtingfarmaceutischerfgoed.nl/collecties/virtueel-museum>, waaronder De Eenhoorn

Catharina Schrader stichting, verloskunde: <http://www.catharinaschraderstichting.nl/home>

Stichting vrienden tandheelkundig erfgoed: <http://www.svte.nl>

Medisch-historische Gezelschappen

Veterinair historisch genootschap: <http://www.veterinaryhistory.nl>

Centrum voor farmaceutisch erfgoed: <http://www.farmaceutischerfgoed.nl>

Historische commissie radiologie: <http://www.radhis.nl/>

Musea en Medisch-historisch Erfgoed

Medisch Farmaceutisch Museum De Griffioen: <https://www.museumdegriffioen.nl>

London Museums of health & medicine: <http://medicalmuseums.org>

Medisch academisch erfgoed: <http://www.medischerfgoed.nl>

Museum de Dorpsdokter: <https://www.museumdedorpsdokter.nl>

Het Dolhuys, museum van de geest: <http://www.hetdolhuys.nl>

Buitenlandse/internationale verenigingen en organisaties

Op termijn zal de NVMG streven naar nauwere contacten en samenwerking met buitenlandse en internationale verenigingen of organisaties op het gebied van medische geschiedenis.

BSHM: the British Society for the History of Medicine: www.bshmg.org.uk

EAHMH: the European Association for the History of Medicine and Health: www.birmingham.ac.uk

SFHM: la Société Française d' Histoire de la Médecine: www.biusante.parisdescartes.fr

Montanus, Collegium Medico-historicum Brugense: www.montanusbrugge.be

Cambridge University Press: Medical History: <https://www.cambridge.org/core/journals/medical-history/latest-issue>

ISHRAD: The International Society for the History of Radiology: <http://ishrad.org>

Rheinischer Kreis der Medizinhistoriker (geen website bekend)

GWMT, Gesellschaft für Geschichte der Wissenschaften, der Medizin und der Technik. <https://www.gwmt.de>

Wellcome Collection. The free museum and library for the incurably curious: www.wellcomecollection.org

Werkgroep historie op NVOG-website

Op de website staan intussen diverse documenten van de werkgroep. U kunt makkelijk doorklikken via <https://lid.nvog.nl/mijn-projecten-prs/werkgroepen>

Onder 'informatie' staan nu diverse stukken over leerboeken, dissertaties, beeldmateriaal, reglement etc.... Ook de nieuwsbrieven zullen hier worden geplaatst. De komende maanden willen we het geheel verder gaan uitbreiden met relevante informatie.

Intussen is voorzien in de vacature van archivaris en we heten Yvonne Dabekausen van harte welkom in het bestuur.

Huidige samenstelling bestuur:

Robin van der Weiden, voorzitter

Jan Lind, secretaris

Marianne ten Kate – Booij, secretaris

Eduard Scheenjes, penningmeester

Mark Vierhout, archivaris

Yvonne Dabekausen, archivaris

Velja Mijatovic, bestuurslid namens het NTOG

Buitendag Werkgroep Historie vrijdag 5 november 2021

Helaas kon in 2020 wegens de Covid-19 epidemie de buitendag geen doorgang vinden. Het bestuur van de werkgroep heeft hierdoor besloten de datum te verplaatsen naar vrijdag 5 november 2021. Het programma is enigszins aangepast en uitgebreid. Het belooft een inspirerende dag te worden.

We beginnen in de Abdijkerk te Loosduinen, waar verschillende wetenschappelijk lectures zullen worden gehouden: Nicolaas Tulip; De geschiedenis van de mola zwangerschap; Reijnerus de Graeff; De ontwikkeling van het Nederlandstalige Leerboek Verloskunde en Gynaecologie.

Na de lunch met een historische de tram naar het centrum van den Haag. Bezoek aan het Haagsch Historisch Museum, met als hoogtepunt de Schutterszaal. Binnenkort ontvangt u het definitieve programma en inschrijfformulier.